

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ειδικό Θέμα:
Εργατικό Δυναμικό



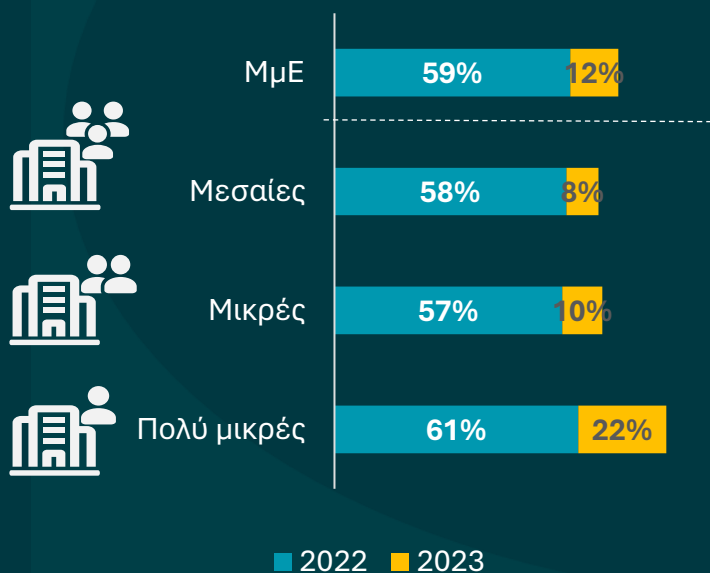
Η εκπαίδευση των εργαζομένων μπορεί να λειτουργήσει ως αντίδοτο στη στενότητα της αγοράς εργασίας

Η στενότητα στην αγορά εργασίας ξεκίνησε νωρίς και εντείνεται συνεχώς, με βασική αιτία τις «αστοχίες» εκπαίδευσης

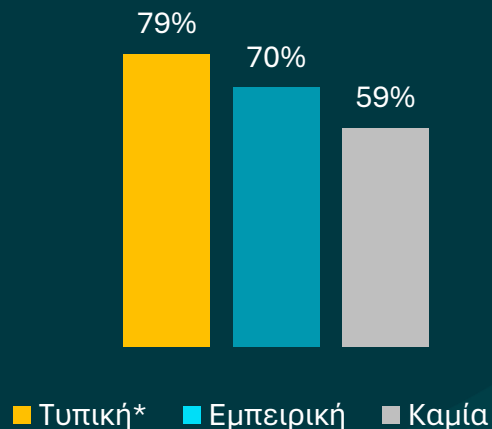
Σε αυτό το περιβάλλον, επιχειρήσεις που παρέχουν εκπαίδευση θεωρούνται ελκυστικοί εργοδότες...

...ενώ παράλληλα ενισχύουν την παραγωγικότητα του προσωπικού τους

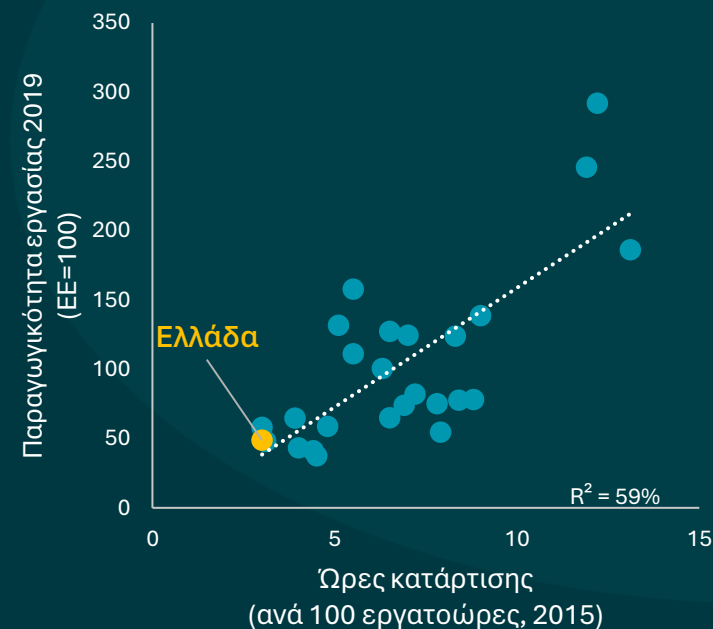
Δυσκολία εύρεσης εργαζομένων
(% ΜμΕ σε αναζήτηση εργαζομένων)



Επιτυχής κάλυψη θέσεων
ανά τύπο προσφερόμενης εκπαίδευσης
(% θέσεων υψηλής εξειδίκευσης που αναζητήθηκαν)



Τυπική εκπαίδευση* και παραγωγικότητα



* Ως τυπική εκπαίδευση ορίζουμε σεμινάρια στο αντικείμενο εργασίας, πληροφορικής ή χρηματοδότηση σπουδών

ΣΥΝΟΨΗ

- Με το αποτύπωμα της δεκαετούς οικονομικής κρίσης να έχει πλέον υποχωρήσει αισθητά και την ελληνική οικονομία να αναπτύσσεται ταχύτερα από την ΕΕ, κρίσιμος παράγοντας περαιτέρω οικονομικής επιτάχυνσης είναι η αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας. Υπό αυτό το πρίσμα, ανησυχητικό κρίνεται το γεγονός ότι, ενώ η ανεργία κινείται ακόμα σε διψήφια ποσοστά (περί του 11%), ο επιχειρηματικός τομέας δυσκολεύεται σε μεγάλο βαθμό να βρει το εργατικό δυναμικό που έχει ανάγκη. Συγκεκριμένα, οι κενές θέσεις εργασίας το 4ο τρίμηνο του 2023 προσέγγισαν τις 30 χιλιάδες, (εξαιρουμένων των αγροτικών επιχειρήσεων), καταγράφοντας αύξηση 180% έναντι του 2019.
- Θέλοντας να χαρτογραφήσει τις ανάγκες των επιχειρήσεων και τις παραμέτρους που δυσκολεύουν την προσέλκυση εργατικού δυναμικού, η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της ΕΤΕ αξιοποίησε τα ευρήματα έρευνας πεδίου σε 800 ΜμΕ.
 - ✓ Από την ανάλυση προκύπτει ότι σχεδόν το 70% του τομέα αναζητά σταθερά προσωπικό την τελευταία διετία (από σχεδόν 30% στην περίοδο της κρίσης), με τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες να είναι πιο κινητικές σε αυτό το πεδίο. Αξιοσημείωτο είναι ότι βασικό κίνητρο αναζήτησης εργαζομένων αποτελεί η αύξηση πωλήσεων (υπερισχύοντας των αναγκών αντικατάστασης ή προσωρινής φύσης), επιβεβαιώνοντας έτσι την αναπτυξιακή και επεκτατική δυναμική του ελληνικού επιχειρείν.
 - ✓ Ωστόσο, η κινητοποίηση αυτή συνοδεύεται από σταθερά αυξανόμενη δυσχέρεια κάλυψης των θέσεων, με το 71% των ΜμΕ να δηλώνει ότι δυσκολεύεται περισσότερο σε σχέση με το παρελθόν (έναντι ποσοστού 59% προ διετίας). Υψηλότερη πίεση εντοπίζεται στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες κατάφεραν να καλύψουν μόλις το 1/2 των θέσεων που αναζήτησαν. Σε μεγάλο βαθμό η δυσκολία αυτή ερμηνεύεται από την υψηλή αναντιστοιχία δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού και επιχειρηματικών αναγκών που εντοπίζεται στην Ελλάδα και επιβεβαιώνεται από την έρευνα της ΕΤΕ. Ειδικότερα, ως κύριος παράγοντας δυσκολίας εύρεσης εργαζομένων υψηλής εξειδίκευσης αναδεικνύεται η απουσία κατάλληλων δεξιοτήτων ή προϋπηρεσίας (αφορά 2/3 των ΜμΕ που αναζήτησαν προσωπικό), ενώ στις θέσεις χαμηλής ειδίκευσης βασικό πρόβλημα ήταν η απουσία ενδιαφέροντος (αφορά σχεδόν 2/3 των ΜμΕ που αναζήτησαν προσωπικό).
 - ✓ Ως καταλύτης για την υπέρβαση αυτού του προβλήματος, κυρίως για θέσεις υψηλής εξειδίκευσης, αναδεικνύεται η εκπαίδευση στο χώρο εργασίας. Ειδικότερα, βάσει της έρευνας της ΕΤΕ, επιχειρήσεις που παρέχουν εκπαίδευση στο προσωπικό τους (σχεδόν 1/3 του τομέα) επιτυγχάνουν υψηλότερη κάλυψη θέσεων εργασίας κατά περίπου 20 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ παράλληλα απολαμβάνουν οφέλη παραγωγικότητας.
- Ενώ οι δράσεις εκπαίδευσης που προσφέρουν οι επιχειρήσεις είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, η ένταση του προβλήματος απαιτεί πιο συνολική αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής αγοράς εργασίας. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη τη διαχρονική σχέση ανεργίας και κενών θέσεων εργασίας για την Ελλάδα (καμπύλη Beveridge), η δυσκολία κάλυψης θέσεων αναμένεται να αυξηθεί εκθετικά όσο η ανεργία θα κινείται σε χαμηλότερα επίπεδα. Ωστόσο, η Ελλάδα μπορεί να πετύχει ευνοϊκότερη σχέση ανεργίας και κενών θέσεων, ακολουθώντας ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας πιο κοντά στα ευρωπαϊκά δεδομένα, όπως ενθάρρυνση συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό (π.χ. job sharing) και προσέλκυση εργαζομένων από το εξωτερικό τόσο για θέσεις υψηλής ειδίκευσης (π.χ. tech visa) όσο και για χαμηλής ειδίκευσης (π.χ. διμερείς συμφωνίες με άλλες χώρες στους κλάδους του τουρισμού και των κατασκευών). Αυτό πρακτικά σημαίνει διευκόλυνση στην κάλυψη των αναγκών προσωπικού των επιχειρήσεων ακόμα και σε χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας.

Η αγορά εργασίας γίνεται σταδιακά πιο σφιχτή

Η αναπτυξιακή δυναμική στην Ελλάδα συνυπάρχει με εντεινόμενη δυσκολία εύρεσης εργαζομένων

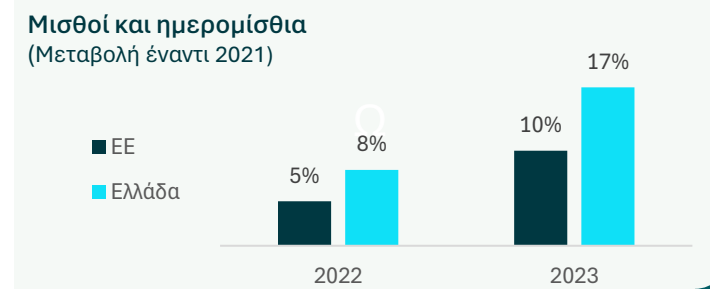
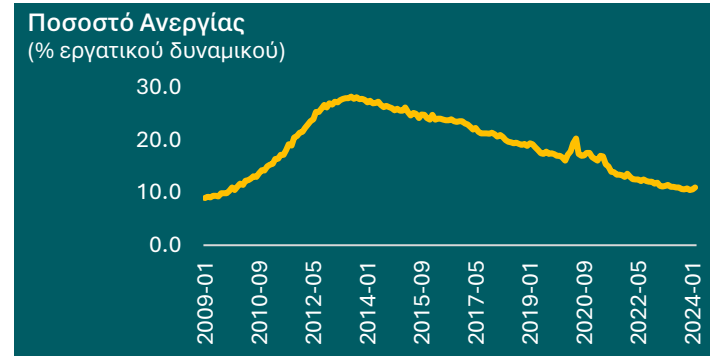
Με την ελληνική οικονομία να απομακρύνεται από το περιοριστικό περιβάλλον της προηγούμενης δεκαετίας και να κινείται σταθερά με υψηλότερες ταχύτητες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (πραγματικό ΑΕΠ 2,2% το 2023, έναντι 0,5% αντίστοιχα), αυξημένη σημασία αποδίδεται στην αποτελεσματική αξιοποίηση των αναπτυξιακών ευκαιριών. Ειδικότερα, οι αυξημένοι ευρωπαϊκοί πόροι αποτελούν σημαντικό κίνητρο για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.

Σε αυτή την προσπάθεια κρίσιμος είναι ο ρόλος της αποδοτικής αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού. Ήδη η ανεργία έχει περιοριστεί κοντά στο 11% (έναντι ιστορικού υψηλού 28% την περίοδο της οικονομικής κρίσης), προσεγγίζοντας τα επίπεδα τα 2009-2010. Παράλληλα, οι αμοιβές εργασίας γίνονται σταδιακά πιο ελκυστικές, σημειώνοντας άνοδο της τάξης του 17% την τελευταία διετία (έναντι 10% κατά μέσο όρο στην Ευρώπη).

Παρά τις άνω θετικές εξελίξεις, και ενώ η ανεργία έχει περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, παράλληλα σημειώνεται αυξανόμενη δυσκολία στην εύρεση εργαζομένων, με τις θέσεις που μένουν ακάλυπτες να καταγράφουν διαδοχικά ρεκόρ την τελευταία διετία προσεγγίζοντας τις 30.000 το 4ο τρίμηνο του 2023, από σχεδόν 10.000 κατά την προπανδημική περίοδο 2016-2019 (εξαιρείται ο πρωτογενής τομέας)*. Το πρόβλημα εντοπίζεται σε όλους τους βασικούς κλάδους, με τη βιομηχανία και το εμπόριο να σημειώνουν την εντονότερη απόκλιση από την προ-πανδημική περίοδο.

Οι παραπάνω διαρθρωτικές αγκυλώσεις αποτυπώνονται στις έρευνες πεδίου της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης της ΕΤΕ σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ειδικότερα, η δυσκολία εύρεσης προσωπικού αποτελεί παράγοντα ισχυρής πίεσης για ένα συνεχώς αυξανόμενο τμήμα του τομέα (55% στις αρχές του 2024, από 51% το προηγούμενο εξάμηνο και 46% πριν ένα χρόνο). Με αφορμή αυτό το εύρημα, θα εμβαθύνουμε στις ανάγκες για εργαζόμενους των ελληνικών ΜμΕ, το βαθμό δυσκολίας που εντοπίζουν και τις κινήσεις στις οποίες προβαίνουν για να ανταποκριθούν στις παραπάνω προκλήσεις.

*Αφορά θέσεις για τις οποίες έχουν αναρτηθεί αγγελίες (στον Τύπο ή διαδικτυακά) ή έχει γίνει ανάθεση σε γραφείο ευρέσεως προσωπικού. Λαμβάνοντας υπόψη τη διαχρονική σχέση μεταξύ επαγγελμάτων που συνήθως προσλαμβάνονται χωρίς ανάρτηση αγγελίας (πχ επαγγέλματα χαμηλής εξειδίκευσης σε μικρές επιχειρήσεις) με τα λοιπά επαγγέλματα, οι κενές θέσεις εργασίας ενδέχεται να είναι έως και τριπλάσιες.



Πηγές ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Χαρτογράφηση των αναγκών των ΜμΕ σε εργατικό δυναμικό

Το 70% των ΜμΕ αναζητά εργαζόμενους τόσο υψηλής όσο και χαμηλής εξειδίκευσης, με τις ανάγκες σε IT να ξεχωρίζουν

Ξεκινώντας με μια χαρτογράφηση των αναγκών προσωπικού, διαπιστώνουμε ότι ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης των $\frac{2}{3}$ του τομέα ΜμΕ (εξαιρούνται κατασκευές και πρωτογενής τομέας) βρέθηκε σε διαδικασία αναζήτησης εργαζομένων την προηγούμενη διετία (έναντι 30% του τομέα στην περίοδο έντονης κρίσης), με υψηλότερη κινητοποίηση να εντοπίζεται στους κλάδους* βιομηχανίας και υπηρεσιών (της τάξης των $\frac{3}{4}$ των αντίστοιχων τομέων).

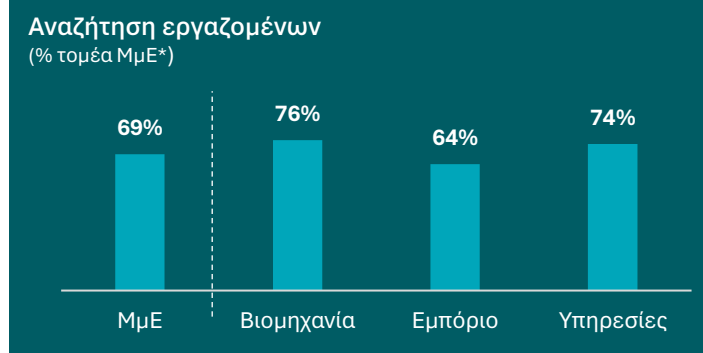
Όσον αφορά τις επιμέρους ειδικότητες, υψηλότερες ήταν οι ανάγκες για εργαζόμενους εξειδικευμένους στο αντικείμενο της επιχείρησης (αναζητήθηκαν από σχεδόν $\frac{1}{2}$ του τομέα) ενώ ακολουθούν ανειδίκευτοι εργάτες (32% του τομέα) και πωλητές (αναζητήθηκαν από 16% του τομέα). Αξίζει να σημειωθεί ότι συγκριτικά με τον προγραμματισμό προσλήψεων του προηγούμενου έτους, διαπιστώθηκε χαμηλότερη (κατά σχεδόν 50%) από την εκτιμώμενη ανάγκη για πωλητές, ενδεχομένως αντικατοπτρίζοντας την αδύναμη πορεία του λιανικού εμπορίου κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Στον αντίποδα, ανοδική είναι η ζήτηση για εργαζόμενους IT, που αναζητήθηκαν από 8% των ΜμΕ (διπλάσιο από το 2022 και 50% υψηλότερα από τον περσινό προγραμματισμό προσλήψεων) - εξέλιξη που συνδέεται με τη δυναμική των κλάδων της «νέας οικονομίας»**.

Ός προς τους λόγους αναζήτησης εργαζομένων, οι απαντήσεις των ΜμΕ για το 2023 υποδεικνύουν στρατηγικές ανάγκες, με 41% του τομέα να χρειάζεται προσωπικό για αύξηση πωλήσεων (έναντι 26% το 2022), ενώ 29% του τομέα χρειάζεται αντικατάσταση προσωπικού (που ήταν ο κύριος λόγος αναζήτησης το 2022 για το 45% του τομέα). Σε μικρότερο βαθμό οι ΜμΕ χρειάστηκε να καλύψουν προσωρινές ανάγκες (20% των ΜμΕ) ή εκκίνηση νέας δραστηριότητας (10% των ΜμΕ) – ποσοστά σχετικά σταθερά έναντι του 2022.

* Στην έρευνα πεδίου δεν περιλαμβάνεται ο πρωτογενής τομέας και οι κατασκευές

**Βλ. σχετικά:

Τάσεις του Επιχειρείν: Πωλήσεις (2024:Q1), Εθνική Τράπεζα



Πηγές Έρευνα Συγκυρίας ΕΤΕ

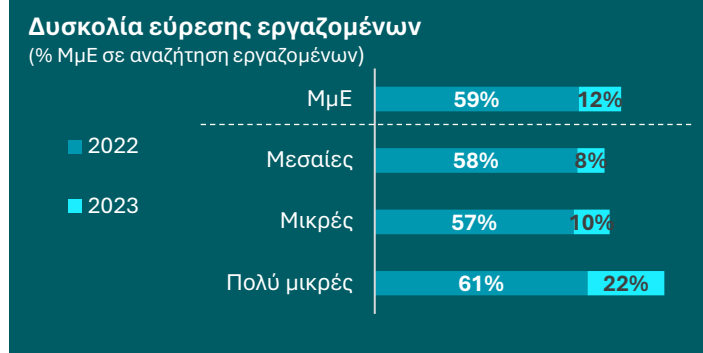
Η δυσκολία των ΜμΕ να προσελκύσουν εργαζομένους

Οι επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται αυξανόμενη δυσκολία στην εύρεση εργαζομένων, με τις μικρότερες επιχειρήσεις να καλύπτουν μόλις το 1/2 των θέσεων που αναζήτησαν

Παρά την πρόθεση των ΜμΕ να προσελκύσουν προσωπικό, η προσπάθεια τους προσκρούει σε υψηλούς βαθμούς δυσκολίας. Συγκεκριμένα, το 71% των ΜμΕ που αναζήτησαν εργαζομένους θεωρεί πως είναι δυσκολότερο σε σχέση με το παρελθόν να βρει κατάλληλο προσωπικό (έναντι 59% το 2022), με την δυσκολία αυτή να είναι πιο αισθητή στις πολύ μικρές επιχειρήσεις (83% έναντι 66%-67% για τις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις), με τους λόγους να διαφέρουν ανάλογα με τη θέση εργασίας. Αναλυτικότερα:

- Όσον αφορά τις θέσεις υψηλής εξειδίκευσης, το 67% των ΜμΕ δυσκολεύεται να βρει κατάλληλους εργαζομένους λόγω έλλειψης υποψηφίων με κατάλληλές δεξιότητες ή προϋπηρεσία (43% και 24%, αντίστοιχα), με το υπόλοιπο 1/3 να αντιμετωπίζει απουσία ενδιαφέροντος για τις θέσεις εργασίας που προσφέρει.
- Στον αντίποδα, για τις θέσεις χαμηλότερης εξειδίκευσης η απουσία ενδιαφέροντος από την πλευρά των εργαζομένων αναδεικνύεται ως βασικό εμπόδιο για την πλειοψηφία των ΜμΕ (60% του τομέα), με την έλλειψη κατάλληλων δεξιοτήτων ή προϋπηρεσίας να είναι πρόβλημα για το 38% των ΜμΕ.
- Αξίζει να σημειωθεί πως η απουσία τυπικών προσόντων, όπως οι σπουδές, θεωρήθηκε ως εμπόδιο από ένα αμελητέο ποσοστό του τομέα (της τάξης του 2%).

Η δυσκολία των ΜμΕ να προσελκύσουν προσωπικό αποτυπώνεται επίσης στο γεγονός ότι κατάφεραν να καλύψουν τα 1/4 των θέσεων για τις οποίες επεδίωξαν προσλήψεις το 2023. Σημαντικά κενά ουσιαστικά αντιμετωπίζουν οι πολύ μικρές επιχειρήσεις οι οποίες κατάφεραν να καλύψουν μόλις το 52% των κενών θέσεων το 2023 (έναντι περίπου 80% για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις). Δεδομένου ότι ο προγραμματισμός προσλήψεων έχει άμεση σχέση με την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων και άρα της αναπτυξιακής δυναμικής του τομέα, το πρόβλημα αυτό είναι υψηλής κρισιμότητας. Βάσει εκτιμήσεων μας, η αύξηση προσωπικού κατά 1% λιγότερο από τον προγραμματισμό οδηγεί κ.μ.ο σε 0.5% χαμηλότερες προσδοκίες αύξησης πωλήσεων*.



Πηγές Έρευνα Συγκυρίας ΕΤΕ

* Εκτίμηση βάση παλινδρόμησης των προγραμματιζόμενων αυξήσεων προσωπικού και παγίων των ΜμΕ έναντι της αναμενόμενης αύξησης πωλήσεών τους

Ο καταλυτικός ρόλος της εκπαίδευσης

Σχεδόν 1/3 του τομέα ΜμΕ επιδιώκει εκπαίδευση των εργαζομένων, επιτυγχάνοντας υψηλότερα ποσοστά κάλυψης κενών θέσεων εργασίας και οφέλη παραγωγικότητας

*Εκτίμηση βάση παλινδρόμησης των ωρών εκπαίδευσης του 2015 έναντι της παραγωγικότητας εργασίας του 2019 στην ΕΕ (μετά από λογαρίθμηση των μεγεθών)

**Τα ποσοστά αφορούν εργαζόμενους που εκπαιδεύτηκαν (τυπικά ή εμπειρικά) τον τελευταίο μήνα (έρευνα εργαζομένων ΕΕ)

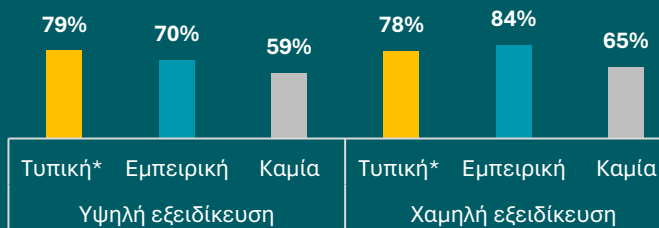
Καταλύτης στην προσπάθεια των ΜμΕ να προσελκύσουν εργατικό δυναμικό αποδεικνύεται η επένδυση στην κατάρτιση. Βάσει της έρευνας της ΕΤΕ, σχεδόν 1/3 του τομέα παρέχει εκπαίδευση (σεμινάρια, χρηματοδότηση σπουδών), ενώ ένα επιπλέον 25% παρέχει εμπειρική εκπαίδευση (κυρίως σε θέσεις χαμηλής εξειδίκευσης). Οι ΜμΕ που προσφέρουν εκπαίδευση στους εργαζομένους καταφέρνουν να συμπληρώσουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις θέσεις εργασίας τους (κατά περίπου 20 ποσοστιαίες μονάδες), κάτι που επιβεβαιώνεται σε όλα τα μεγέθη επιχειρήσεων.

Η εκπαίδευση εύλογα διευκολύνει τις προσλήψεις, καθώς εκτός από κίνητρο για τους ίδιους τους εργαζόμενους, καλύπτει εν μέρει την αναντιστοιχία μεταξύ επιχειρηματικών αναγκών και δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα υστερεί έναντι της Ευρώπης i) κυρίως σε εξειδικευμένες δεξιότητες ανάλογες με τις επιχειρηματικές ανάγκες (σχετικός δείκτης αντιστοιχίας σχεδόν στο 1/10 της ΕΕ), και ii) δευτερευόντως σε ψηφιακό αλφαριθμητισμό (με επιδόσεις της τάξης του 50% του ευρωπαϊκού μέσου όρου). Παράλληλα, η παροχή κατάρτισης αποφέρει και μεσοπρόθεσμα οφέλη σε όρους παραγωγικότητας εργασίας (με την Ελλάδα να είναι στις τελευταίες θέσεις της ευρωπαϊκής κατάταξης και στις δύο παραμέτρους), καθώς η αύξηση των εκπαιδευτικών ωρών κατά 1% αυξάνει την παραγωγικότητα εργασίας κατά περίπου 1% σε οριζόντια τετραετία (με συσχέτιση της τάξης του 60%)*.

Αναδεικνύεται λοιπόν η ανάγκη να στηριχθεί περαιτέρω η κουλτούρα εκπαίδευσης, η οποία συνολικά στην Ελλάδα υστερεί έναντι της Ευρώπης, καθώς:

- από την πλευρά των επιχειρήσεων, οι δαπάνες για εκπαίδευση αντιστοιχούν στο 0.3% του εργατικού κόστους (έναντι 1.5% για την ΕΕ),
- από την πλευρά των εργαζομένων, το ποσοστό που πρόσφατα παρακολούθησε κάποιο πρόγραμμα κατάρτισης αντιστοιχεί στο 1/5 του μέσου όρου της Ευρώπης (3% έναντι 15% για την Ευρώπη**).

Επιτυχής κάλυψη θέσεων εργασίας (% θέσεων που αναζητήθηκαν)



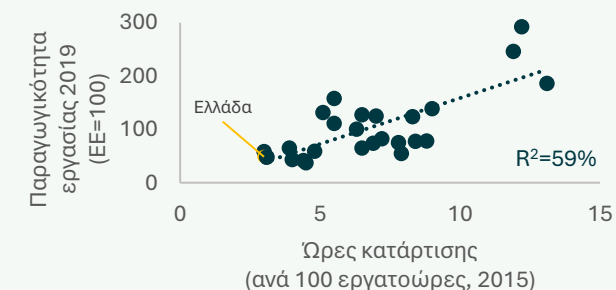
*Σεμινάρια στο αντικείμενο εργασίας, πληροφορικής ή χρηματοδότηση σπουδών [μικρό δείγμα στην τυπική χαμηλής εξειδίκευσης καθώς αφορά ειδικές περιπτώσεις θέσεων]

Δείκτης αντιστοιχίας δεξιοτήτων* (πλήρης αντιστοιχία = 100)



*Ο βαθμός στον οποίο το επίπεδο εκπαίδευσης κάθε εργαζόμενου αντιστοιχεί στο διάμεσο επίπεδο εκπαίδευσης για κάθε επάγγελμα σε κάθε κλάδο

Τυπική εκπαίδευση και παραγωγικότητα



Πηγές: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ, Eurostat, CEDEFOP, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Η γεωγραφική διάσταση της δυσκολίας εύρεσης εργατικού δυναμικού

Η υψηλότερη κινητοποίηση για εκπαίδευση στις περιφερειακές ΜμΕ, αντισταθμίζει την υψηλότερη δυσκολία εύρεσης προσωπικού

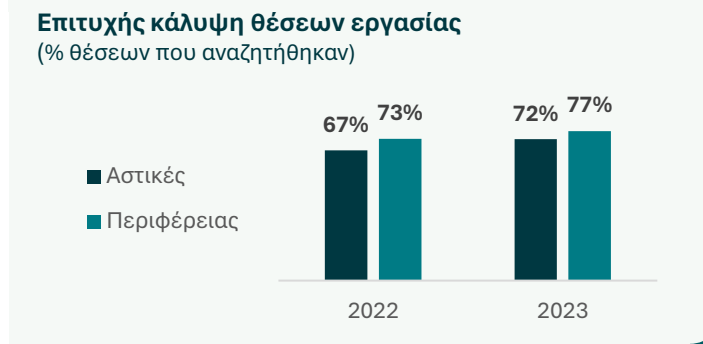
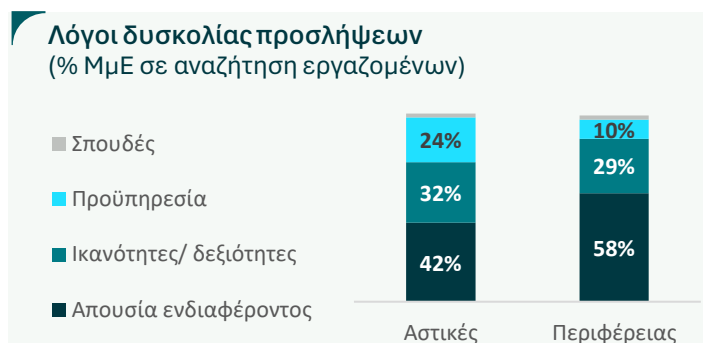
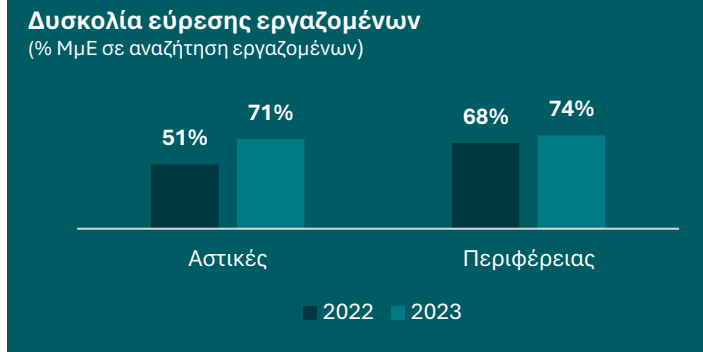
Το φαινόμενο της δυσκολίας πλήρωσης θέσεων εργασίας ενέχει γεωγραφική διάσταση, καθώς οι ΜμΕ της περιφέρειας αντιμετώπισαν σχετικά νωρίτερα και ελαφρώς πιο έντονα το φαινόμενο (74% δηλώνει ότι δυσκολεύεται, από 68% το 2022), το οποίο σταδιακά επεκτάθηκε στις αστικές ΜμΕ (71% δηλώνει ότι δυσκολεύεται, από μόλις 51% το 2022).

Κύριος παράγοντας διαφοροποίησης της έκτασης του προβλήματος μεταξύ αστικών και περιφερειακών ΜμΕ είναι η απουσία ενδιαφέροντος για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας στην περιφέρεια (αφορά 58% των ΜμΕ που αναζήτησαν εργαζόμενους, έναντι 42% σε αστικές περιοχές). Εν μέρει αυτό αντικατοπτρίζει τις χαμηλότερες ανάγκες των αστικών περιοχών για θέσεις χαμηλής εξειδίκευσης (64% των επιχειρήσεων που αναζήτησαν εργαζόμενους έναντι 75% σε μη αστικές περιοχές).

Ωστόσο παρά τη συγκριτικά μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν οι περιφερειακές ΜμΕ, κατάφεραν να καλύψουν επιτυχώς μεγαλύτερο ποσοστό των θέσεων εργασίας τους σε σχέση με τις αστικές (77% έναντι 72% κατά το 2023).

Καθοριστική συμβολή στην αποτελεσματικότερη κάλυψη των εργασιακών αναγκών των περιφερειακών ΜμΕ είχε αφενός η μεγαλύτερη αύξηση των μισθών (5% κ.μ.ο. έναντι 3.5% για τις αστικές ΜμΕ την περίοδο 2019-2022) και αφετέρου η μεγαλύτερη κινητοποίηση να παρέχουν εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, η διαφορά στην παροχή εκπαίδευσης είναι της τάξης του 10% τόσο όσον αφορά εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης (70% στην περιφέρεια έναντι 60% στις αστικές ΜμΕ) όσο και για εργαζόμενους χαμηλής εξειδίκευσης (59% έναντι 47%).

*Στην έρευνα πεδίου δεν περιλαμβάνεται ο αγροτικός τομέας



Πηγές: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Η σημασία μιας συνολικά πιο αποτελεσματικής αγοράς εργασίας

**Περαιτέρω
διαρθρωτικές αλλαγές
απαιτούνται για
σύγκλιση της
αποτελεσματικότητας
της αγοράς εργασίας
κοντά στον ευρωπαϊκό
μέσο όρο,
διασφαλίζοντας έτσι
την επίτευξη της
αναπτυξιακής
δυναμικής της χώρας**

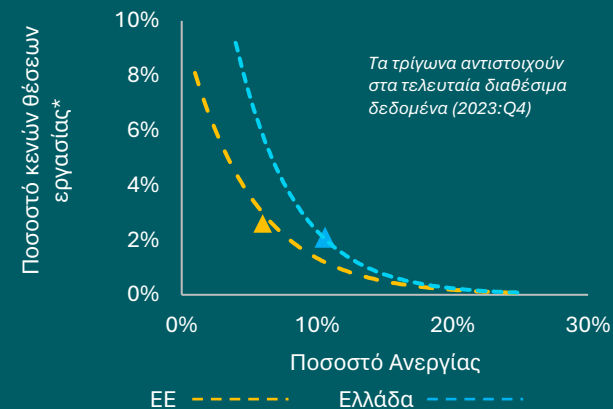
Ενώ οι δράσεις εκπαίδευσης που προσφέρουν οι επιχειρήσεις είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, η ένταση του προβλήματος απαιτεί πιο συνολική αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής αγοράς εργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη διαχρονική σχέση ανεργίας και κενών θέσεων εργασίας για την Ελλάδα (δείτε γράφημα καμπύλης Beveridge), η δυσκολία κάλυψης θέσεων, που διαπιστώθηκε και στην έρευνα της ΕΤΕ, αναμένεται να ενταθεί. Ειδικότερα, όσο θα διενεργείται περαιτέρω μείωση της ανεργίας, θα κινούμαστε σε όλο και πιο κάθετο τμήμα της καμπύλης, δηλαδή προς εκθετική αύξηση στο ποσοστό κενών θέσεων εργασίας.

Αναδεικνύεται λοιπόν η ανάγκη για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ώστε να μετατοπιστεί η καμπύλη πιο κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο - με την Ευρώπη να επιτυγχάνει λιγότερες κενές θέσεις για αντίστοιχα ποσοστά ανεργίας αλλά και μικρότερη κλίση για χαμηλά επίπεδα ανεργίας. Προς αυτή την κατεύθυνση, πέραν από την κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, χρήσιμες επίσης είναι ενεργητικές πολιτικές όπως διμερείς συμφωνίες για μετακίνηση εργαζομένων, πολιτικές όπως tech visa για προσέλκυση εργαζομένων υψηλής εξειδίκευσης, επιδότηση προσλήψεων και διαμοιρασμός εργασίας (job-sharing).

Μέσω σχετικών πολιτικών, διευκολύνεται η κάλυψη κενών θέσεων, ενισχύεται η παραγωγικότητα εργασίας, ενώ παράλληλα παρέχονται κίνητρα για εισοδο στην αγορά εργασίας ατόμων που βρίσκονται εκτός εργατικού δυναμικού. Ενδεικτικά, εκτιμάται πως η σύγκλιση του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας στον ευρωπαϊκό μέσο όρο (69% του πληθυσμού 15-64 ετών στην Ελλάδα, έναντι 76% στην ΕΕ), θα ισοδυναμούσε με 460 χιλιάδες επιπλέον δυνητικούς εργαζόμενους. Συνδυαστικά οι άνω παράγοντες θα δημιουργούσαν εχέγγυα για αυξημένη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και αυξημένη απόδοση των επενδύσεών τους.

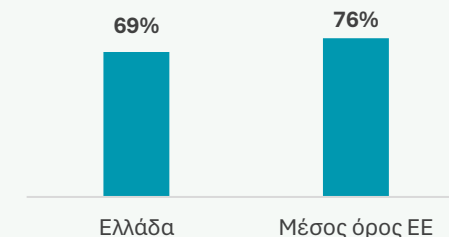
*Αφορά θέσεις για τις οποίες έχουν αναρτηθεί αγγελίες (στον Τύπο ή διαδικτυακά) ή έχει γίνει ανάθεση σε γραφείο ευρέσεως προσωπικού.

Καμπύλες Beveridge Ελλάδας-ΕΕ
(Ποσοστό ανεργίας και ποσοστό κενών θέσεων εργασίας Ελλάδας- ΕΕ)



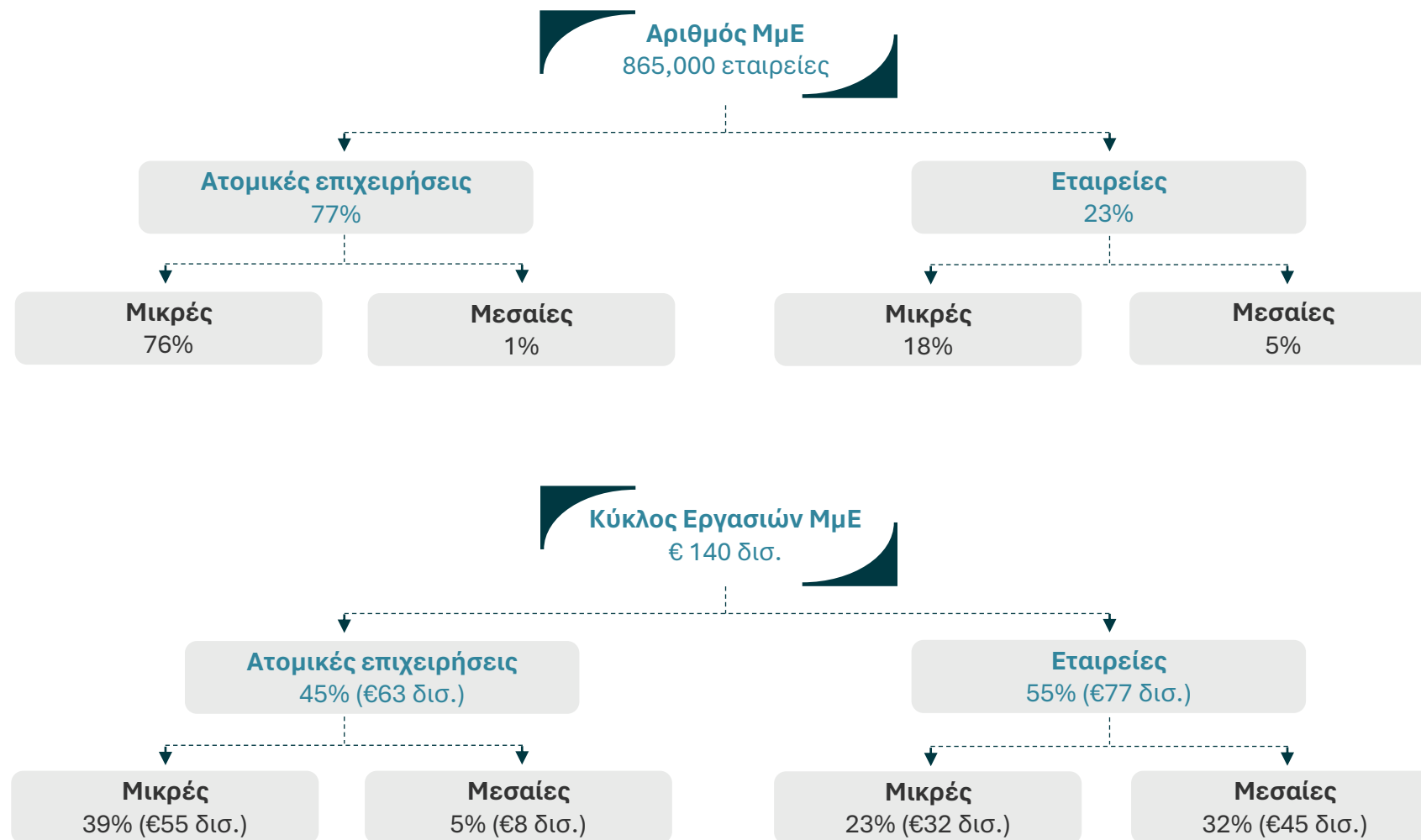
Θεωρητική αποτύπωση με βάση τα μεταπανδημικά δεδομένα. Μετακινήσεις επί της καμπύλης καταδεικνύουν το βαθμό στενότητας της αγοράς εργασίας. Μετατόπιση της καμπύλης αριστερά (δεξιά) υποδηλώνει αύξηση (μείωση) στην αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας.

Συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό
(% επί του πληθυσμού 15-64 ετών)



Πηγές: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα



➤ Οι σχεδόν 870,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €140 δισ.

➤ Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις 1/2 του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).

➤ Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (της τάξης του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

➤ Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: **μικρές** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και **μεσαίες** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ..

➤ Στην άνω χαρτογράφηση τα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας προσεγγίστηκαν βάσει κατηγοριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διακρίνει τις επιχειρήσεις βάσει αριθμού εργαζομένων (**μικρές**: έως 10 εργαζόμενοι και **μεσαίες**: 10-50 εργαζόμενοι).

Πηγές: : Ευρωπαϊκή επιτροπή (SBA Factsheet 2019), Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Διαρθρωτική Έρευνα Επιχειρήσεων 2018), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Περιγραφή Δείγματος

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος ^{[1][2]}					
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο
(0 – 0,1]	39	42	41	11	133
(0,1 – 0,5]	43	40	41	9	133
(0,5 – 1]	16	23	28	12	79
(1 – 2,5]	29	25	22	9	85
(2,5 – 5]	26	27	22	7	82
(5 – 10]	30	27	21	10	88
Σύνολο	183	184	175	58	600

[1] Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

[2] Αφορά το σταθερό δείγμα για την κατασκευή των διαχρονικών δεικτών

Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ ^[3]					
Κύκλος εργασιών (εκ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο
(0 – 0,1]	7%	7%	7%	2%	22%
(0,1 – 0,5]	7%	7%	7%	2%	22%
(0,5 – 1]	4%	4%	4%	2%	14%
(1 – 2,5]	3%	4%	4%	1%	13%
(2,5 – 5]	3%	4%	5%	1%	14%
(5 – 10]	4%	5%	5%	1%	14%
Σύνολο	28%	31%	32%	9%	100%

[3] Βάσει κύκλου εργασιών, σταθμισμένος μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

- Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 600 εταιρείες για το σταθερό δείγμα, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται κατά κανόνα σε μερίδια βάσει συνεισφοράς στον κύκλο εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

Πηγές: Μητρώο επιχειρήσεων ΕΛ.Στατ. (2020), ICAP, Eurostat, Εκτιμήσεις ETE

Ταυτότητα δειγματοληπτικής έρευνας

- Εταιρία: KANTAR
- Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 800 συνεντεύξεις :
 - 447 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ)
 - 353 επιχειρήσεις με τζίρο από 1 – 10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ)
- Γεωγραφική κάλυψη:
 - Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα, Αλεξανδρούπολη, Καλαμάτα
- Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείγματος των 200 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- Περίοδος διεξαγωγής: 21/10/2022-25/11/2022 & 25/10/2023 – 28/11/2023
- Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 39 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

Αποποίηση ευθύνης

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, και προορίζεται αποκλειστικά ως απλή αναφορά για την ενημέρωση εμπειρών και ειδικευμένων επενδυτών, οι οποίοι αναμένεται και θεωρούνται απολύτως ικανοί να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις χωρίς να βασίζονται στο περιεχόμενο της έκθεσης, δηλαδή μόνον εφόσον πραγματοποιήσουν ίδια ανεξάρτητη έρευνα σε πηγές της επιλογής τους. Η παρούσα έκθεση δεν συνιστά επενδυτική έρευνα ούτε σύσταση για έρευνα, και ως τέτοια δεν καταρτίστηκε βάσει νομικών απαιτήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της επενδυτικής έρευνας. Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν συνιστούν παροχή επενδυτικών συμβουλών και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να θεωρηθούν σαν πρόταση ή προτροπή για αγορές ή πωλήσεις ή προώθηση προσφοράς ή προτροπής για αγορές ή πωλήσεις ή για συμμετοχή σε σύμβαση αναφορικά με κάθε χρεόγραφο, προϊόν, υπηρεσία ή επένδυση. Οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν επαρκούν για να στηρίξουν μια επενδυτική απόφαση – και δεν συνιστούν δήλωση ή εγγύηση όσον αφορά τις μελλοντικές επιδόσεις οποιουδήποτε χρηματοπιστωτικού μέσου, πίστωσης, συναλλαγματικής ισοτιμίας ή άλλου μέτρου της αγοράς ή της οικονομίας. Οι επιδόσεις που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν δεν αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη μελλοντικών επιδόσεων. Δηλώνεται δεόντως ότι τα επενδυτικά προϊόντα ενέχουν επενδυτικούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο κίνδυνος απώλειας μέρους ή του συνόλου του επενδύμενου κεφαλαίου. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και/ή τα συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα δεν φέρουν καμία απολύτως ευθύνη για τυχόν συνέπειες (συμπεριλαμβανομένης, ενδεικτικά, της άμεσης, έμμεσης ή επακόλουθης ζημίας, της απώλειας κέρδους, και άλλων απωλειών) που προκύπτουν από τυχόν εξάρτηση ή χρήση της παρούσας έκθεσης, και δεν αναλαμβάνουν καμία νομική υποχρέωση έναντι επενδυτή που θα λάβει άμεσα ή έμμεσα την παρούσα έκθεση. Η τελική επενδυτική απόφαση πρέπει να λαμβάνεται από τον επενδυτή, και την ευθύνη για την επένδυση πρέπει να αναλάβει ο επενδυτής. Όποια στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έκθεση, έχουν ληφθεί από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες, αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από ανεξάρτητο φορέα. Λόγω της πιθανότητας λάθους εκ μέρους αυτών των πηγών, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για την ακρίβεια, τον επίκαιρο χαρακτήρα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση υπόκεινται σε μεταβολές χωρίς προειδοποίηση, και δεν υφίσταται υποχρέωση επικαιροποίησης των πληροφοριών και των απόψεων που περιέχονται στην παρούσα έκθεση. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, οι εκπρόσωποί της, τα στελέχη της και/ή το προσωπικό της ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτήν, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη ή υποχρέωση σε σχέση με την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση, ή για οποιαδήποτε ζημία, εν γένει, που απορρέει από τυχόν χρήση της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων που βασίστηκαν στην παρούσα έκθεση. Η παρούσα έκθεση δεν υποτίθεται ότι περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ένας υποψήφιος επενδυτής. Οι αποδέκτες της παρούσας έκθεσης θα πρέπει να αξιολογούν σε ανεξάρτητη βάση τις ειδικές πληροφορίες και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν, και να ζητούν τις συμβουλές των επαγγελματιών και οικονομικών συμβούλων της επιλογής τους σε σχέση με οποιοδήποτε επενδυτικό, οικονομικό, νομικό, επιχειρηματικό, φορολογικό, λογιστικό ή κανονιστικό ζήτημα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε επένδυση ή πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε συναλλαγή σχετικά με πληροφορίες και απόψεις που πραγματεύεται η παρούσα έκθεση.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. συνέταξε και δημοσίευσε την παρούσα έκθεση απολύτως ανεξάρτητα από οποιαδήποτε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρεία και, ως εκ τούτου, όλες οι δεσμεύσεις, απόψεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις ή ενδεικτικές τιμές που διατυπώνονται στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να διαφέρουν ουσιαστικά από τυχόν παρόμοιες εκθέσεις οι οποίες εκδίδονται από συνδεδεμένες εταιρείες, και μπορεί να βασίζονται σε διαφορετικές πηγές και μεθοδολογίες. Η παρούσα έκθεση δεν απευθύνεται σε, ούτε προορίζεται για, διανομή προς χρήση από πρόσωπα ή οντότητες που είναι πολίτες ή κάτοικοι ή έχουν έδρα σε οποιαδήποτε τοποθεσία, κράτος, χώρα ή άλλη δικαιοδοσία στην οποία η εν λόγω διανομή, δημοσίευση, διάθεση ή χρήση αντίκειται προς τους σχετικούς νόμους, κανονισμούς ή κανόνες. Η παρούσα έκθεση προστατεύεται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν επιτρέπεται η τροποποίηση, αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση ή μεταβίβασή της, είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όλες οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση εκφράζουν με ακρίβεια τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη αποκλειστικά, όσον αφορά καθένα και όλα τα θέματα που καλύπτονται. Περαιτέρω, βεβαιώνεται ότι κανένα μέρος της αποζημίωσης του συντάκτη της έκθεσης δεν είχε, ούτε έχει, ούτε θα έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τις συγκεκριμένες θέσεις ή τις απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Μάιος 2024

Βουμβάκη Τζέση

Deputy Chief Economist

(+30) 210 334 1549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Κουτούζου Αθανασία

Head of Entrepreneurship & Business Analysis

(+30) 210 334 1528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Κρόμπας Ιωάννης

Economist

(+30) 210 334 1207

e-mail: krompas.ioannis@nbg.gr

Τζιοβάρια Αφροδίτη

Economist

(+30) 210 334 1458

e-mail: tziovara.afroditi@nbg.gr